

Helsingin kotiseutupyöräreitit:

10. HALTIALAN KIERROS

Laatinut Kaupunkisuunnitteluvirasto
Liikennesuunnitteluosasto

20 km

Haltialan metsät muodostavat Helsingin laajimman yhtenäisen, noin 300 ha ulkoilualueen. Se on osa Keskuspuistoa, joka alkaa etelässä Töölönlahden rantamilta. Haltialan kylä eli *Tomtbacka* mainitaan ensi kerran vuonna 1511. Helsingin kaupunki hankki itselleen kylän kaikki maat Tuomarinkylän kartanon viimeiseltä isännältä, Jacob Kavaleffilta. Keskuspuiston sekä yli 400 vuotta viljeltyjen peltojen kasvi- ja eläinlajisto on erittäin monipuolinen. Lehdoissa, viljavilla korpialueilla ja Vantaanjoen rannoilla kasvaa harvinaisiakin kasveja.

- (1) **Paloheinän ulkoilumajan** vieressä on maastosta 38 m nouseva 1970-luvulla tehty **täyttömäki**, josta näkee pitkälle kaikkiin ilmansuuntiin.
- (2) Maununnevantien eteläpuolella kohoaa I maailmansodan aikana linnoitettu **Kasemattikallio**. Sen kaivannoissa valleinen kasvaa runsaasti korkeaa, mutta kukinnoiltaan hataramaisen siroa jänönsalaattia. Venäläisten rakennuttamia linnoituskaivantoja kohtaa muuallakin Keskuspuistossa. Sen tiestö pohjautuu osittain vallituksia yhdistäviin tykki-teihin. Maununnevan omakotiasutus on suurelta osin sodan jälkeen rakennettuja rintamamiestaloja.
- (3) **Maununnevalla**, kuten luonnonsuojelualueilla (jatkossa LS) yleensäkin, saa liikkua vain opastettuja polkuja pitkin. LS:n opastauluissa on tarkemmat liikkumisohjeet. *Pyöräily teiden tai polkujen ulkopuolella maastossa on kielletty.*
- (4) **Kimpintien** pään pikku **suolla** kasvavat leväkkö Helsingin ainoalla paikallaan ja niin ikään harvinainen mutasara.
- (5) **Perhekunnantien** asuinalue on rakennettu 1980-luvulla.
- (6) Alueella on ollut useita pieniä **rautakaivoksia**, joista yksi suurempi on ollut Katsastuskonttorin pohjoispuolella. Rautamalmi löytyi 1746, mutta tuotannollista kaivostoimintaa oli vain 1836 - 1842.
- (7) **Pitkäkosken vedenpuhdistuslaitoksessa** puhdistetaan puolet Helsingin juomavedestä. Toimintansa se aloitti 1959. Vesi sinne tulee Silvolan tekoaltaasta, jonne Päijännetunneli puolestaan tuo vettä. Edessä oleva allas on ollut Vantaanjoen veden puhdistuksesta tulleen sakan varastoal- taana. Nyt siinä voisi vaikka uida.
- (8) Keskuspuiston kruunu **Haltiavuori** ulottuu 53 metriä merenpinnan yläpuolelle.
- (9) **Pitkäkosken** majan läheiseltä sillalta voi ihailla Vantaanjoen alajuoksun suurinta luonnonvaraista koskea.
- (10) Majan lähellä on myös rauhoitettu **Kuninkaantammi**. Tarun mukaan sen on istuttanut Ruotsin kuningas vierailu- laan 1600-luvulla.
- (11) Kuninkaantammentieltä joelle laskeutuu **Pitkäkosken rinnelehto** (LS). Noin satavuotiaitten kuusten siimeksessä kasvaa pähkinäpensaita, lehtokuusamaa, näsiää, lehtopal- samia, kevätlinnunhernettä, kevätlinnunsilmää.
- (12) Kuninkaantammentieltä voi poiketa tutustumaan **Haltialan aarnimetsään** (LS). *Pyörä kannattaa hetkeksi lukita.* Kaa- tuneilla ja pystyyn kuolevilla puunrungoilla elelee lukuisia hyönteislajeja ja puuainesta lahottavia sieniä ja kääpiä. Metsä on jätetty hoitamatta 1950-luvun puolivälistä alkaen. Siksi se houkuttelee kolopesijöitä, tikkoja, puukiiپیجیöitä ja monenlaisia pieneliöitä.
- (13) **Niskalan arboretumin** eli puulajipuiston (LS) juuret ovat tilanomistaja Jakob Kavaleffin vuosisadan alkuvuosina pe- rustamassa taimitarhassa. Lajisto koostuu kotoisten puula- jien lisäksi harvinaisista vierasperäisistä jalo- ja koriste- puista sekä lukuisista pensaista. Puisto tuli kaupungin omistukseen 1934.
- (14) Myös **Niskalan tila** (*Nackböle*) on Jacob Kavaleffin entisiä maita ja mainitaan ensi kerran vuonna 1541. Sen pääarakennus on vuodelta 1880.
- (15) Vantaanjoella soljuu **Ruutinkoski** (LS). Sen saviset jokitörmät kasvavat tiheää lehtometsää. Valtakunnallisesti uhanalainen ja rauhoitettu kynäjalava on lehdon vanhus, jonka helmoissa kukkii vuokkoja, isokäenrieskaa ja pysty- kiurunkannusta. Jokisuvannon rantakasvillisuudessa rehot- ta osmankäämiä, järvikortetta ja palpakoita. Rantaniityt ja pajupensaikot ovat mm. kuovin ja ruisrääkän lymyilypaik- koja. Rantapolku on oivallinen jaloittelupaikka, jolla voi alkukesällä kuulla monenlaisia yölaulajia. Kannattaa myös pistäytyä joesta kuroutuneen lammen rantalaiturilla katso- massa Helsingin ainoita kilpukoita ynnä muuta vesi- ja rantakasvillisuutta. Nimensä koski lienee saanut sen luona keskiaikana asuneista Ruutin laivuriveljeksistä. Kosken rannalla on aikanaan ollut myös mylly ja saha.
- (16) **Niskalan kellarimäen** länsireunan ja lounaisrinteen kukkaloisto muistuttaa vielä ajasta, jolloin mäkeä laidunta- nut karja loi edellytykset ketokasvien menestykselle. Tästä avautuu Helsingin laajin yhtenäinen pelto. Se on oiva saa- listusapaja petolinnuille.
- (17) Myös **Haltialan tila** on entisiä Kavaleffin maita ja muodosti aikanaan oman kartanonsa, jonka kaksikerroksi- nen pääarakennus paloi 1950-luvulla. Täällä voi tutustua paljasjalkaisiin lehmiin, hevosiin, lampaisiin ja kanoihin. Vuodelta 1910 olevassa piharakennuksessa kahvila- ravintola Vanha Pehtoori. Rannassa on pieni tulvalammik- ko. Kaupunkilaiset saavat poimia pelloilta kukkia ja vihan- neksia erikseen ilmoitettavana ajankohtana (kysy HKR p. 310 39 000)
- (18) Tuomarinkylä (*Domarby*) mainitaan asiakirjoissa jo vuonna 1417. Sotakamreeri Johannes Weckström osti **Tuomarin- kylän kartanon**, jonka nykyinen pääarakennus valmistui hänen toimestaan 1792. Kartanon puisto on 1800-luvun alusta. Jakob Kavaleff myi kartanon kaupungille Suomen itsenäistymisen aikoihin. Vuodesta 1962 alkaen pääraken- nus on toiminut yhtenä **kaupunginmuseon** näyttelytilana. Sivurakennuksessa on **lastenmuseo** (molemmat auki ke-su 11-17). Entisessä tanssisalongissa toimii **kahvila-ravinto- la**. Kaupunginmuseon hallinnassa on myös pihapiirin pui- nen **tilanhoitajan talo**. Se ja **“mummon mökki”** samoin kuin ratsastustalleja vastapäätä sijaitseva **ajokaluvaja** sekä **pajarakenus** ulompana ovat 1800-luvulta. Vanhoissa ja uusissa talleissa on paikat yli sadalle hevosel- le. Alueen lounaiskulmassa on vinttikoirarata. Kartanoa ympäröivät pellot ovat kaupungin omistamia ja viljelemiä. Heinäkuun alussa on helsinkiläisten heinätalkoot (kysy p. 310 39 000). Kartanonmäen ja sen liepeiden kasvisto on rikas sekoitus viljelyperäisiä ja luonnonlajeja.
- (19) **Torpparinpuistossa** on venäläisten rakennuttamia linnoi- tusvalleja I maailmansodan varalle. Sen luoteisosassa kas- vaa mätäshelmikkaa ainoalla paikalla Uudellamaalla. Kaakkois-osassa vuorivaahtera on kotiutunut hyvin suo- malaiseen lehtoon.
- (20) **Torpparinmäentien eteläpää** ympäristöineen on vuoden 1981 **asuntomessualue**.
- (21) **Vesa-Pekka Rannikon Aaumu** (2005)
- (22) **Mombergintie ja Haltialantien risteuksen kumpare** ympäristöineen on kasvillisuuden aarreaitta. Siellä kasvaa mm. tummatulikukkaa.